

Kniha je první monografií, která se po 1. 1. 2014 věnuje základním tématům rodinného práva. Neomezuje se jen na výklad hmotného práva, nabízí řešení řady sporných otázek práva procesního, jako je např. formulace požadavku na tvorbu úspor ve prospěch dítěte. Mimo jiné vysvětluje, za jakých okolností se i v řízeních o výživném mezi rodiči a dětmi, případně v řízení o určení a popření otcovství od 1. ledna 2014 projeví břemeno tvrdit a prokazovat, přestože se nejedná o řízení sporného charakteru. Skutečnost, že kniha neopomíjí nové procesní právo, je její významnou předností, protože dosud nevyšel komentář k zákonu o zvláštních řízeních soudních (č. 292/2013 Sb.).

Kniha se člení do tří základních částí. První pasáž se věnuje problematice určení a popření otcovství, druhá poskytuje výklad problematických bodů řízení o osvojení, včetně osvojení zletilého. Třetí a nejrozsáhlejší část publikace vykládá vyživovací povinnost rodičů a jiných příbuzných k dětem. Každou z jednotlivých pasáží uvozuje obecný výklad. Ten však není pro praxi zbytečným přehledem teoretických pojmů a historických souvislostí. Jeho účelem je zejména zdůraznění rozdílů mezi starým a novým právem a výklad základních praktických otázek vztahujících se k danému institutu. Např. v úvodní části věnované výživnému autor odůvodňuje, proč se domnívá, že jiní předci než rodiče dítěte jsou vůči dítěti povinni jen tzv. „slušnou“ výživou, a nemusí tedy zabezpečit, aby životní úroveň dítěte byla shodná s jejich životní úrovní.

V části věnované určení a popření otcovství publikace mj. zdůrazňuje, že smyslem řízení o popření a o určení otcovství prvotně není zabezpečit co nejvyšší míru shody mezi právním a biologickým otcovstvím, ale rozhodnutí, které bude v tzv. „nejlepším zájmu dítěte“. Ocenil jsem, že kniha rozebírá praktické dopady této zásady, a to v kontextu nových ustanovení. Publikace se v souvislosti s řízením o určení otcovství věnuje rovněž problému, zda a za jakých podmínek lze předběžným opatřením stanovit, že potenciální otec dítěte se s dítětem může stýkat ještě před meritorním rozhodnutím soudu o otcovství.

Kapitoly pojednávající o osvojení poskytují rozbor nejproblematictějších změn, k nimž došlo v rámci procesu osvojení. Autor novou úpravu kritizuje zejména za to, že řízení o osvojení se podle § 427 zákona o zvláštních řízeních soudních rozpadá do řady dílčích řízení, která jsou zdánlivě samostatná (např. řízení o prohlášení o udělení souhlasu rodiče k osvojení, o určení, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení, vlastní řízení o osvojení). Domnívá se, že takové rozmělnění procesu osvojení povede k podstatným procesním obtížím. Z knihy vyplývá, že některé nové instituty, jako např. dohled nad úspěšností osvojení, nebudou v praxi fungovat. Je třeba ocenit, že kniha interpretační obtíže související s novou úpravou nejen pojmenovává, ale i nabízí přijatelné zákonné řešení směřující k jejich překlenutí. Například sděluje, že § 427 zákona o zvláštních řízeních soudních, který obsahuje výčet zdánlivě samostatných řízení konaných v rámci osvojení, není právní normou v pravém slova smyslu, ale jen pokusem zákonodárce charakterizovat, o čem lze rozhodovat v rámci jednotného řízení o osvojení.

V pasážích věnovaných výživnému dětí se kniha vyrovnává s dosud spíše opomíjenými tématy, jako je např. souběžné uložení povinnosti k výživě dítěte jak jeho rodiči, tak i jiným předkům. Kniha mj. řeší i vztah mezi povinnostmi ke složení zálohy na výživné a povinností k vytváření úspor ve prospěch dítěte. Popisuje, kdo s finančními prostředky složenými ve prospěch dítěte podle nových předpisů disponuje a zda a kdy lze tyto prostředky vinkulovat. Publikace se samozřejmě vyrovnává i s kritérii, na jejichž základě soudy od 1. 1. 2014 stanovují konkrétní vyživovací povinnost. V této souvislosti se monografie vyrovnává s § 916 občanského zákoníku, podle něhož rodič, který neprokáže výši svých příjmů, je postižen sankcí, na jejímž základě soud vychází z předpokladu, že jeho výdělek odpovídá 25násobku částky životního minima. Text knihy zdůrazňuje, že zmíněné ustanovení nemá být využito v případě, že příjem rodiče soud může zjistit z jiných dostupných důkazů, a že § 916 občanského zákoníku neslouží ke stanovení zjevně nepřiměřeného výživného.

Autor publikace JUDr. Karel Svoboda, Ph.D., je soudcem s nezanedbatelnou prvostupňovou i odvolací praxí. Předmětem jeho pozornosti jsou aplikační problémy nového práva, nikoliv historické nebo teoretické exkurzy, které nemají vliv na výklad pozitivního práva. Monografie je psaná srozumitelně a čtivě. Své čtenáře si proto najde nejen mezi soudci a advokáty, ale i mezi studenty právnických fakult.

Mgr. Marian Franc
advokát, Plzeň